

uatum. a suis baronib; et
regni nobilib; odio hēbatur.

ne insup contra eū quia cu
manice et non catholice con

Fülöp, fermói püspök útban Magyarországra 1279-ben. A Képes Krónikából

ZOLNAY LÁSZLÓ

Kun László és a Budán zsinatoló papok esete

Éppen most van hétszáz esztendeje annak, hogy 1279-ben III. Miklós pápa Fülöp fermói püspököt Kun László magyar király országába küldte. Avégett, hogy ott „az Úr nevében gyomláljon és ültessen; rontson és építsen.”

A legátus eleget tett a pápai óhajnak.

Első feladatának azt érezte, hogy megzabolázza a kunokat, akik még mindig pogányok voltak és még mindig jobban kedvelték sátraikat a kőházaknál. Viseltek — sőt hajviseletük is —

a pusztai pogányok rémképét idézte fela derék olaszban. A kunokhoz nyúlni — aligha tudta ezt előre a legátus — annyi volt, mint a kun anyától származó László királyt érinteni.

Az ország főpapjai — Fülöp fermói püspökkel élükön — a budavári domonkosok rendházában (romjai a mai Hilton szálló területén) tartották meg a zsinatot. Majd 128 pontban foglalták össze a kegyes tennivalókat. László király esküvel fogadta: biztosítja az országgyűlés szankcióit a legátus — illetve a budai zsinat — végzéseire.

László királynak azonban fenntartásai támadtak. Nemcsak vérségi kötelékei, kun barátai és szeretői miatt igyekezett védeni kunjait, de az is aggasztotta, hogy a kunok megzabolozásával a zsinat atyái az ország katonai erejét veszélyeztetik. Amikor aggályait a legátus tudtára hozta, Fülöp püspök nem átalotta egyházi kiközösítéssel sújtani László királyt. A király engedett. Újra megtérést fogadott, s újra megígérte: érvényt szerez a kunok elleni intézkedéseknek, s előmozdítja „a katolikus hit és egyházi szabadság védelmére” meg „az egyháziak és világiak életének s erkölcsének megjavítására” irányuló végzés.

Hamarosan látnia kellett azonban, hogy túl a megaláztatáson, e zsinati végzések jó néhány egyenesen ellene szól! Megparancsolta hát a budai vár kapitányának: a legátus s a főpapság orra előtt cressze le a budai vár kapuinak csapórácsait! S ne engedje, hogy a király kárára zsinatoló papok bármiféle éllemszert vehessenek.

A legátus s a papság mégis megtartotta ezt az emlékezetes budai zsinatot. A 128 pontba szedett végzéseket pedig Fülöp püspök, legátus 1279. szeptember 19-én Buda várában kihirdette.

Lapozunk bele ezekbe a végzésekbe! Hiszen, ha arra gondolunk, hogy csak olyan cselekmények ellen hoznak tiltó törvényeket, amiket az emberek általában gyakorolnak, e zsinati statutumokba mint a hétszáz esztendő előtti főváros életének, szokásainak, erkölcsének hű tükrébe nézhetünk bele.

A pap — rendli a budai zsinat (4. paragrafus) — óvakodjék minden fényűzéstől. Ne tartson házában kiscocsmát, ahol is bort kicsiny tételekben mérnek, s ahol tisztességtelen, könnyelmű és gyanús személyek is megfordulnak.

A pap ne hallgasson komédiásokat és igriceket (hisztriciókat

és jokulátorokat). Kocsmát pedig a pap legfeljebb szükségében, utaztában látogasson. Ne játsszék kocka- vagy egyéb szerencsejátékokot. Mert bizony játszik a pap is! Ilyen játéknál pedig a jövőben a pap még csak jelen se legyen. Így a 7. paragrafus.

Az orvoslásnak azt a részét, ahol a sebet vágni vagy égetni kell, papi ember ne gyakorolja (9. paragrafus).

A pap ne lakjék többé asszonyi állattal együtt. Ha mégis ágyasságban élne, a zsinat utolsó napjától számított három hónapon belül a nőt távolítsa el magától, szakítson vele (12. paragrafus).

A papok a gyóntatásra nyílt, emelt helyet válasszanak. S ne (mint az szokásuk) valami eldugott, sötét rejteket. Gyóntatás alatt szeméiket szegezzék a földre. Ne tekintsenek gyakran és gyöngéden a gyónó szemébe. Kiváltképpen, ha a gyónó személy aszszonyi állat.

Ne kutassa a papiember azt, hogy a gyónó kivel vétkezett! Ami azonban a gyónó bűnét súlyosbítja, afelől csak kérdezzessen (83. paragrafus). „Mivel mi úgy tudjuk — mondja a zsinat —, hogy paráznalkodás esetén a papok alig szabnak ki valamiféle penitenciát (mert nem ismerik vagy elhanyagolják a kánoni szabályt), elrendeljük, hogy a papok szorgosan kérdezzék ki az elkövetett bűnöket és annak körülményeit. Ilyen körülmények: a torkosság, a bujaság s azok a gerjedelmek, amelyek leginkább rontják és megfertezik az emberi nemzetséget.”

Ne engedje a papság, hogy világi emberek szeretőket, ágyásokat tartsanak. Az ágyasságban élők ne látogathassák a templomokat: tiltsák ki őket onnan (47. paragrafus).

A zsinat 48. paragrafusa hoszszasan elemzi a prostitúciót s kereszties hadjáratot hirdet ellene, imigyen:

Mivel a rossz nőknek, különösen pedig a prostituáltaknak társaságából — akik is testüket hitvány pénzért vagy más árért válogatás nélkül bocsátják áruba — a bűn gyakori alkalmá kínálkozik, nem is szólva sok más rosszról, ami az ő kárhozatos közelségükből árad, mivel ők a keresztényen valást és sok jó ember erkölcsét iszonyúan megbecstelenítik, elrendeljük: sem papi, sem világi ember, sem pedig község: város meg ne engedje, hogy városában, várában, falujában, birtokán afféle becstelen és borzalmas személyek lakozzanak. És senki se merje paráznalkodó vétkeseknek az ilyen rossz nőkkel való érintkezés céljából birtokát, házát, rendel-

Kun László király (1272—1290). A Képes Krónikából

Kun László megölése. A Képes Krónikából

kezésére bocsátani. E célra senki se adja bérbe, se örökre házát, birtokát.

Akik pedig vétenek ez ellen, tiltassanak ki a templomokból, s ne járulhassanak a szentségekhez mindaddig, amíg az efféle hitvány személyeket házaikból, birtokaikból ki nem vetették, s elegendő biztosítékot nem adtak arra nézve, hogy mindazt, amit ilyen eladásokból, bérbeadásokból — tehát bordélyház-tartásból — szereztek, kegyes célokra nem fordítják. Kiváltképpen bűnhődjenek az ez ellen vétő egyházi személyek. De ugyanúgy bűnhődjenek a nyilvános paráználkás, a házasságtörők is. Ezeket még egyházi átok is sújtsa!

Kiátkozzuk azokat is — mondja a 43. paragrafus —, akik bűvöléseket, bájolásokat üznek a szent ostyával, s akik gonoszul abortusokat idéznek elő.

Ne тұrje a papság — rendelí a budai zsinat 43. paragrafusára —, hogy a nép a temetőben vagy magában a templomban táncra perdüljön. Mert Szent Ágoston úgy rendelí: inkább kapáljon vagy szántson ünnepnap az ember, mintsem hogy vigadozzék.

A templom, a szerzetesház legyen Isten háza! S ne forduljon többé elő, hogy a templomban — ahol istentiszteletnek, élők és holtak üdvére szóló imádságnak

kell felhangzania — rablók és fosztogatók lakozzanak, s itt gyűjtsék össze rablott zsákmányukat. Tűrheterlen, hogy az Isten házát vérontás és paráználkodás mocskolja be (53. paragrafus).

A 74. paragrafus mindazokat kiközösíti, akik papi személyt bántalmaznak. Avagy pápai leveleket hamisítanak s azokat felhasználják. Kiközösítik azokat is, akik házassági dolgokban hamisan tanúskodnak. Avagy gyűjtogatnak, feltörík az egyházakat, vagy éppen előre megfontolt szándékkal embert ölnek...

Voltak azután olyan zsinati paragrafusok is, amelyek Kun László királynak már egyenesen elevenébe vágtak. Ilyen volt az 53 — 56. s a 62. paragrafus. Ezek a magyar király főkegyúri jogát — az egyik legföltettebb közepkori uralkodói jogot —, Róma hűbérétől való függetlensége zálogát kívánták megnyirbálni.

László király — aki budai várkapitányával már amúgy is sok borsot tört a zsinat orra alá — kétszeri kiközösítése miatt a pápához fellebbezett.

Majd pedig 1279 szeptemberének végén a tornai, sárosi, zólyomi erdőbe vonult, hogy a zsinati dörgedelmek helyett szarvasok bölgését hallgassa. Vadászatai

végeztével más portyára indult. Végiglovagolta az országot, s meg sem állt a Temesvár melletti Somlóig. Ez volt a kun szállások egyik széke. Erre virágzottak a legszebb kun leányok is.

Itt értesült a király arról, hogy legkedveltebb embere, cimborája, a Kán nembeli Miklós prépost, királyi alkancellár Budán meghalt. László király pedig őt kívánta látni az esztergomi érseki székbén, bár a legrosszabb erkölcsű főpap volt, s a pápa legátusa szintén egyházi átokkal sújtotta.

Kán Miklós — úgy látszik — haldoklásakor jobb útra kívánt térni. Meghagyta híveinek: tetejét vigyék Fülöp püspök, legátus színe elé, s — átka feloldozásának jelül — a püspök intézkedjék az ő eltemetése felől.

Ám nem ez történt! S László királynak a botránnyt is nyomban hírül adták a budai futárok.

A legátus az ajtaja elé lerakott, koporsóba zárt prépost tetemét a budai leprások temetőjébe vitette át, és kihirdette: mindazoknak a budaiaknak teljes bűnbocsánatot ad, akik követ dobnak Miklós prépost sírjára. A legátus hívására meg is indult az egész város. S rövidesen háznál magasabb kőhalom emelkedett Miklós prépost sírja felett. Sajnos, az annáleszek írója elfeledte megjegyezni, hogy a derék budai bűnbánók közül

ki vetette az első követ Miklós prépost sírjára.

Most aztán már László király is tettekre határozta magát. Előbb úgy döntött: elfogatja Fülöp legátust és megöleti. Aztán meg úgy: átadja őt a kunoknak. Végezzenek vele azok.

A pápai átoktól rettegő főurak erre foglyul ejtették a királyt, s közölték: csak akkor helyezik szabadlábra, ha futni hagyja Fermó püspökét.

Így is történt. Kun László szabadlábra került; szabad lett Fülöp legátus is. A püspök tanácsosabbnak látta, ha Buda vára helyett Esztergomot, de még inkább Pozsony választja szálláshelyül. (Pozsony még Esztergomnál is messzebb volt Budától.)

1280 márciusában Budán a gyermekkirály újra esküt tett a kunok ellen hozott törvények végrehajtására. Ennek következménye lett az 1280. évi kun lázadás. 1281-ben László király — országos hadak élén — meg is indult a lázadó kunok ellen. És végül Hód-tavánál megsemmisítő csapást mért rájuk. A győztes király zászlait 1281 szeptemberében maga Fülöp legátus áldotta meg.

A kunok azonban nem feledtek. S kilenc évvel utóbb megölték IV. László királyt.